

# MAİ VE SİYAH

## Halid Ziya Uşaklıgil

**Öykü** Başkarakter Ahmet Cemil, Mülkiye'de okuyan parlak bir gençtir. Annesi, babası ve kız kardeşiyle mümkün olabildiği kadar mesut bir hayatları vardır. Avukat olan babası, ailesine, işine ve namusuna düşkün bir adamdır. Babasının tek endişesi; ailesini elinden geldiğince mutlu etmektir. Ailenin saadeti, babalarının bir kaza neticesinde ansızın vefat etmesiyle bozulur. Ahmet Cemil, bu olaydan oldukça etkilenir, fakat yasını geride bırakarak ailenin erkeği olarak bakması lazım gelen sevdikleri vardır. Henüz okurken canını dişine takar, yayınevlerinden tercüme alır, zengin küçük talebelere özel ders verir. Okulunu her ne kadar aksatsa da mezun olur ve ailesini gördüklerinden geri bırakmaz. Ahmet Cemil'in bundan sonraki gayesi edebiyette öne çıkmaktır. Başarılı bir eser hazırlamanın hayellerini kurar, mütemadiyen eserine çalışır. Okul zamanından beri yakın arkadaşı olan Hüseyin Nazmi ile sık sık gezerler ve zaman geçirirler, sohbetleri hep edebiyat ve şiirlerle alakalıdır. Bazı zamanlarda ise Hüseyin Nazmi'nin evlerine gider, arkadaşının Lamia isminde küçük bir kız kardeşi vardır. Zaman geçip Lamia genç kız olunca, Ahmet Cemil'in hülyalarını sadece edebiyat değil Lamia'da süslemeye başlar. Çalıştığı matbaanın sahibi, Ahmet Cemil'in kız kardeşi İkbali ister. Ahmet Cemil, gözü gibi sakındığı İkbali'nin evliliği için kuşkuludur, fakat İkbali'nin de evlilik yaşı gelmiştir. Hızlıca İkbali ile Vehbi Bey evlenirler. Ahmet Cemil, Vehbi Bey'i yadırgamakta, fakat önyargılı olmak istemediği için zaman vermektedir. Aniden Vehbi Bey'in babası felç geçirince de Vehbi Bey'in gerçek karakteri çıkar. Kayınbiraderini gazeteyi büyütme amacıyla kandırarak, evlerini ipotek ettirir. Üstelik, kardeşi İkbali sürekli ağlamaklı ve üzgün görmektedir. İkbali, ne kadar sıkıştırılsa da sebebini söylemez, ancak Ahmet Cemil'in emektar hizmetçisi Seher'i Vehbi Bey'in taciz ettiği ortaya çıkar, Daha da vahimi, Vehbi Bey, babasının felç ve yatalak olmasından istifade ederek, babasının ergen karısını da sıkıştırmaktadır. Bu esnada İkbali'nin hamile olduğu öğrenilir. Ahmet Cemil ve annesi İkbali'nin geleceği için iyice endişelenmektedir. Ancak, kardeşini hayırsız kocasından ayırabilse de, tek güvenceleri olan evlerinin ipoteğinden dolayı Vehbi Bey'e bağımlıdır. Ahmet Cemil hakkında çıkan bir eleştiriyi bahane eden Vehbi Bey'in, Ahmet Cemil'i işten atmasıyla ipler iyice gerilir. Kocasını İkbali'e şiddet uygulayarak ölmesine neden olur. Ciddi bir depresyona ve hayal kırıklığına uğrayan Ahmet Cemil, hayırsız bir arkadaşı olan, karısını her daim aldatmış Raci'nin karısının elindeki son parayı kocasının tedavisine harcamaya çalışırken görür, kadınların ne kadar kutsal varlıklar olduğunu, yaşasaydı İkbali'nin de tereddütsüz, arkadaşının karısı gibi davranacağını düşünerek teselli olur. Yakın arkadaşı Hüseyin Nazmi ile görüşür, arkadaşı iyi bir görevle Avrupa'ya atanmak üzere, üstelik kardeşi Lamia'ya da söz kesilmiştir. Ahmet Cemil, istikbalini bağladığı eserini sobaya atar, yakar. Kısa zaman içinde annesi, babası ve kardeşi ile yaşadığı mutlu yuva bozulmuştur. Kardeşi ve babası toprağın altındadır. Artık tek kararı annesini ve Seher'i de alarak uzaklara gitmektir.

### Temalar

**Paylaşım** İnsanlar yaşadıkları kötü olayları en başındayken yakınlarına haber vermezlerse, sonuçlar oldukça vahim olabilir.

**İnanç** İnsanlar, kötü olayların neticesinde hayata olan inançlarını kaybetmemeliler.

### Kişiler

**Ahmet Cemil** Mülkiye'den mezun olmuş, babasının ölümüyle ailesinin tüm sorumluluğu üzerine kalmış, hayalperest, edebiyata aşık bir gençtir.

**Anne Sabiha Hanım** Ailesine bağlı, kendi halinde bir kadındır. Kocasının kaybindan sonra oğlunu hayata döndürmeyi başarsa da, kızının mutsuz evliliği karşısında etkisiz kalır.

**Baba** Gururlu, ailesine bağlı, namuslu bir avukattır. Genç yaşta bir kaza neticesinde vefat eder.

**İkbali** Ahmet Cemil'in kız kardeşidir. Hayat dolu bir genç kızken, Vehbi Bey ile evlenince hayata küser, derdini kimseye söyleyemez.

**Vehbi Bey** Ahmet Cemil'in görev yaptığı, gazetenin ortaklarından birinin oğludur. Sorumsuz, ahlaksız bir adamdır. Karısının ölümüne sebebiyet verir.

**Hüseyin Nazmi** Ahmet Cemil'in okul arkadaşıdır, hayat ve edebiyat görüşleri birbirlerine çok yakındır.

*Lamia* Hüseyin Nazmi'nin kız kardeşidir. Ahmet Cemil'in kendisine ilgisi vardır, fakat Lamia'nın bu durumdan haberi yoktur.

*Raci* Ahmet Cemil'in çalıştığı gazetede yazarlardan biridir, evliken gönlünü başka kadına kaptırır, eviyle ve çocuğu ile ilgilenmez, yaşadığı kötü hayattan ötürü sağlığını kaybeder. Yine de vefakar karısı kendisini bırakmaz.

*Seher* Ahmet Cemillerin evinin emektar hizmetçisidir. Aileyi çok sever ve sayar, kendisini ailenin bir parçası olarak görmektedir. Vehbi Bey'in tacizinde bile İkbâl, Seher'in suçlu olamayacağına kanaat getirir.

**Ahmet Cemil** (Arzulu)

**Karakter** Genç yaşındaki Ahmet Cemil'e babasının ölümü ile ailesinin sorumluluğu kalmıştır. Ancak, Ahmet Cemil bu durmdan asla yüksünmez, çalışkan olan tabiatı ile, ailesinin geçimini, sevdiği iş olan edebiyat vasıtasıyla üstlenmiştir. Zaman zaman kıskanç ve arzulu halleri olsa da sabırlı davranmayı becerir. Arzulu karakteri olan bir gençtir, düşüncelerini hep yazılarına döker, çok fazla konuşmayı ve konuşanları sevmez. Çok gururlu olduğundan, utangaç halleri olsa da kendini her ortama kabul ettirir.

**Aktiviteler** Ailesinin yanında zaman geçirmeyi seven Ahmet Cemil, sık sık kardeşi İkbâl ile şakalaşır. Aile meclislerindeki sohbetler O'nun için oldukça keyiflidir. Ayrıca, arkadaşı Hüseyin Nazmi ile edebiyat çalışmaları yapmak, yeni yayınları okumak ve tartışmak keyif aldığı aktivitelerdir. Kendi eseri üzerinde ise büyük bir zevkle çalışır, ünlü bir edebiyatçı olacağı günlerin hayallerini kurar.

## ÖRNEK ANILAR

**Utangaç** Hüseyin Nazmi, her ne kadar yakın arkadaşı olsa da, maddi imkansızlıklar içinde kalmış olan Ahmet Cemil nüfuzlu arkadaşından bir şeyler istemek mahcubiyetini yaşıyordu. "Erenköyü'ne çıkmak; mevkiften epeyce uzakta olan Hüseyin Nazmi'nin havai boyalı, bahçesi demir parmaklıklı zarif köşküne kadar gelmek için geçen zaman bütün zihninin bu meşgalesi ne masruf oldu; fakat köşkün parmaklık kapısının yanındaki zili çekeceği sırada eli mutaf hilafında titredi. Ara sıra buraya geldikçe cesaretle içeriye girmek adeti iken bugün bir fütüvvet kapısının karşısında dermande bir müstedi gibi cesareti kırıldı."

**Kıskanç** Ahmet Cemil zaman zaman, varlıklı arkadaşı Hüseyin Nazmi'nin yaşantısını kıskanırdı. "Hüseyin Nazmi'nin bir nev-heves israfıyla doldurduğu kütüphaneler... Ah! O da böyle bir odaya, şöyle bir kütüphaneye, böyle kitaplara malik olabilseydi!..."

**Arzulu** Ahmet Cemil'in geleceğe dair kuvvetli arzuları vardı. Zengin olmak, Ahmet Cemil'e göre arzularını yerine getirebilecekti. "Şu dakikada bütün geçmiş saadetinin güzel yuvası olan bu evceğiz sanki bir işkence zindanı gibi Ahmet Cemil'i eziyordu. Burada yaşamaya mecbur olmak; burada, şu basma perdeli, tek pencereci dar odacıkta yazın şu bunaltan sıcaklarıyla çalışmak...Ah! Ahmet Cemil zengin olaydı, evet zengin olaydı. Onunda Erenköyü'nde bir köşkü, köşkte müzeyyen bir kütüphanesi, kütüphanenin önünde latif bahçesi olaydı; Lamartine'i, Musset'yi orada okuyaydı, fakat on altı sahifesini kırk kuruşa tercüme etmek için değil, yalnız kendi zevki, kendi saadeti için..."

**Çalışkan** Babasının ölümüyle kötüye giden ekonomik durumda vazife Ahmet Cemil'e düşüyordu, gücünün çok üstünde çalışmak zaman zaman kendisi için yorucu olsa da, Ahmet Cemil çalışkan karakterliydi. "Bugünden itibaren Ahmet Cemil için sürekli bir çalışma başladı" Çoğu zaman, dinlenmeden, kendine hiç vakit ayırmaksızın çalışıyordu. " Bazen uyuşmuş bacaklarına, sürekli oturmaktan yorulmuş vücuduna taze hayat vermek için dolaşır, yahut pencerenin kenarında ayakta durarak karşısındaki kaldırımından geçenleri seyredir."

**Az konuşan** Ahmet Cemil, edebiyatla yoğun olarak ilgilenmeye başladığından beri, az konuşan bir karakter olmuştu. "Eve gelince validesiyle İkbâl o günün vukuat silsilesini naklederlerdi. O yalnız dinler, ara sıra bir sual irat eder, onlar söyler, bin türlü hiçlerden oluşmuş sözlere yorgun zihnine biraz istirahat havası verirdi. Bu meşguliyet hayatı başladıktan sonra sükutu sever olmuş, eski şen halini, gevezeliğini kaybetmişti."

**Sabırlı** Varlıklı bir insan olan arkadaşı Hüseyin Nazmi'nin karşısına Lamia'yı istemek için gururlu bir şekilde çıkabilmek, ancak her anlamda kendini kanıtlamaktan geçiyordu. Bunun için Ahmet Cemil, kendi kendine sabırlı davranmak için söz verdi. " Bu dakikada artık tamamen bir karar almış idi. Ne olursa olsun, mademki hayatında başarısı ona bağlı, bu matbaaya sahip olmak için sabredecek! Bütün vehimlerine, hislerine üstün gelerek yarın yine matbaaya gidecek, yine çalışacak, uğraşacak, her şeye tahammül edecek"

**İkbâl** (İçine Kapanık)

**Karakter** Ahmet Cemil'in gözü gibi sakındığı İkbal, evlenene kadar mutlu bir genç kızken, evlendikten sonra asıl karakteri ortaya çıkmıştır. Kocasının baskı ve zulmünden sonra çekingen ve korkak bir kadın olmuş, çareyi günden güne içine kapanarak ve ağlayarak bulmuştur. Kocasının kötü huylarını ifşa etmeyip korumacı davranışta da, kocasının hizmetkârı Seher'e çirkin tacizinde akıllı davranmış ve kimin suçlu olacağını ayırt etmiştir.

**Aktiviteler** İkbal, ağabeyi ve annesi ile sohbet etmekten keyif alırdı, günlük olayları, komşuların ve yakınlarının haberlerini anlatırdı. Ağabeyi ile şakalaşırdı. Ayrıca, küçük yaşlarından beri annesinden örgü ve dikişi öğrenmişti. El sanatları ile vaktini geçirirdi.

## ÖRNEK ANILAR

**Çekingen** Ahmet Cemil ve annesi, İkbal'in evlendiğinden beri mutlu olmadığını, etrafa yeni gelin neşesi saçmadığının farkındaydı, fakat İkbal, kocasının kötü karakterinin suçlusu kendisiymiş gibi çekingen davranıyordu. "İkbal'de de biraderine karşı suçlu gibi gözlerini indirmek, yolundan silinmek, mümkün merteye az fırsatlarla hitabına maruz olmak gibi bir çekingenlik ortaya çıkmıştı."

**Korkak** Kocasının şiddetine maruz kalan İkbal, iyice korkak bir kadın olmuştu. Korktuğu sadece kendisine gelebilecek kötülükler değil, ağabeyinin de karşılık vermesi ve hadiselerin büyümesiydi. "Gidiniz, ağabey, şimdi gelir... dedi, İkbal güya korkunç bir mahluktan bahsediyormuşcasına kapıya bakıyor, Şimdi gelir, şimdi gelir... diyordu."

**İçine Kapanık** İkbal, kocası ile ne yaşarsa yaşasın ailesinden gizli tutuyor, tüm dertleriyle iç dünyasında boğuşuyordu. Zaman içinde İkbal, az konuşan, içine kapanık bir karakter haline gelmişti. "Ne oluyorsun İkbal? Niçin bana söylemiyorsun? Şimdiye kadar niçin söylemedin?..Rahat değil misn, kardeşim, bir ıstırabın mı var?...diyor. Sualler birbirini takip ederek ağızından dökülüyordu. Fakat bu suallerin cevabı yalnız o ellerini ısılatan, sıcak, ağır, iri gözyaşları ile bu dakikada gözlerine her vakitten ziyade sarı, zayıf, narin görünen bu vücudun ta ruhunun derinlerinden kopma darbelerle sarsıntılarında ibaret kaldı..."

**Sulugöz** Yaşadığı acılar ve hayal kırıklıkları ardından İkbal, sulugöz bir kadın olmuştu, sadece mümkün merteye gizli gizli ağlayarak duygularının şiddetinden kurtuluyordu. "İkbal, söyle bakayım, ne oluyorsun? Dedi. İkbalin gözleri kapandı;kapaklarının kenarında koşuşan seri titreyişler arasından yaşlar, birbiri ardına düşüp uzun kumral kirpiklerinin ucundan süzülerek, ikisinin birleşmiş ellerine düşüyor. Bu elleri ısılatıyordu."

**Korumacı** İkbal, kocasıyla her ne yaşarsa yaşasın her şeye boyun eğiyor ve kocasına karşı korumacı yaklaşıyordu. " Hiç!... Bilakis kocasına verilebilecek bütün kusurları örtmeye çalışıyor, onu annesine iyi göstermek için yalanlar icat ediyordu."

**Akıllı** İkbal, kocasının hizmetçisi Seher'i taciz ettiğini Seher'den duydu, başka kadınlar gibi suçu hizmetçiye atmadı. İkbal, Seher'i de, kocasını da tanıyacak kadar akıllı bir kadındı. "Sabiha Hanım, Seher'in kimseye bir şey söylemek istemediği halde İkbal'e hakikati saklamadığından emindi. Bu vakitten beri İkbal'le Seher arasında birbirini herkesten ziyade anlayanlara mahsus bir yakınlık, sır esası üzerine kurulmuş bir münasebet verdi."